

בתגובה על: "הכשל הוא אקדמי"

פרופ. יואב גלבר, ראש בית הספר להיסטוריה באוניברסיטת חיפה, חושף "כשל אקדמי" חמור מאין כמוהו בחוג להיסטוריה של המזרח התיכון, אחד החוגים השותפים לבית הספר. עבודת מ.א. שנכתבה בחוג לקויה, לדעתו, מתודולוגית, עד כדי "שערוריה בכל אמת מידה של מחקר, הנחיה ושיפוט". לפחות חמישה חברים בכירים בחוג מעורבים, מי ישירות, מי בעקיפין: מנחה העבודה, שני שופטים, ראש ועדת המ.א. החוגית וראש החוג "המסתתר לפי שעה מאחורי הדיון המשפטי", זורה חול בעיניים ומתחמק מבירור העניין ע"י גורם מחוץ לחוג. "המנחים והשופטים הנוגעים בדבר שמחו כל-כך [!] על 'מימצאיו' של כ"ץ [מה יותר משמח מאשר טבח באזרחים, כביכול?] שנתנו לו פרס על התוכן והתעלמו מן הכשלים המתודולוגיים". ראשי ועדת המ.א. בעבר ובהווה, האחד ש"מידר" את שאר חבריה והשניה שחטאה ב"יוהרה חסרת כיוון" כשהסתפקה בשיפוט פנימי, השלימו את הקונספירציה. כולם, מן הסתם, חברי אותה מפלגה, או שמא מחתרת? אכן, גילוי חמור מאין כמוהו. האין הוא מחייב בירור יסודי בין ראש בית הספר ובין אנשי החוג לפני פרסום עמדה נחרצת ברבים?

ברשימתי הקצרה ב"הארץ" (5.1.01) אני מתקומם כנגד הקלות שבה רבים מעמיתינו, ניזונים מן העתונות וממכתביהם של עורכי דין, מייצגי תובעיו של כ"ץ, ובטרם קראו ולו עמוד אחד בעבודה הנדונה (שלא לדבר על עיון במקורותיה), חרצו דין בפומבי והסיקו מסקנות גורפות לא רק לגבי כ"ץ עצמו אלא גם לגבי מנחהו ולגבי "שותפיו לפשע" בחוג – גם הקריאה לפטר את מחצית אנשיו (כלומר, לסגור אותו) נשמעה, על דרך המשל אמנם.

אין ברשימתי שמץ התנגדות לדיון מקצועי בעבודת התיזה ולבדיקה חיצונית של הליכי אישורה (בדיקה כזו כבר נערכה ע"י דיקן הרשות ללימודים מתקדמים ותיעשה שוב ע"י ועדת הרקטור); זו אינה עומדת בסתירה לבחינה הפנימית שאנו מקיימים בכמה מישורים. להלן אתייחס לתהיות של פרופ. גלבר לגבי תפקוד החוג ככלל ב"פרשת כ"ץ". המנחה, פרופ. קייס פירן, יפרסם בנפרד את תגובתו על הטענות המתייחסות לעבודה גופה:

"כיצד הירשה לעצמו החוג להיסטוריה של המזרח התיכון לאשר לתדי כ"ץ לבחור בנושא כזה?" ובכן, עבודתו של כ"ץ מצטרפת לשורה ארוכה של עבודות בתחום ההיסטוריה של החברה הפלסטינית בעת החדשה שנכתבו ונכתבות בחוג. ההיסטוריוגרפיה הפלסטינית של תקופת המנדט (ד"ר מצטפא בדראן); צפת בתקופת המנדט: היבטים חברתיים ופוליטיים (ד"ר מצטפא עבאסי); והתגבשות יחסי הגומלין בין יהודים לערבים במדינת ישראל: העשור הראשון, 1948-1958 (ד"ר שרה אוסקי-לזר) הן שלוש דוגמאות לעבודות דוקטוראט מן הזמן האחרון בהנחיית הפרופסורים בוטרוס אבו-מנה, גד גילבר, גבריאל ורבורג, יוסף נבו וקייס פירן שתרומתם להיסטוריה החברתית, הכלכלית והפוליטית של המזרח התיכון ושל הפלסטינים אינה מוטלת בספק, על כל פנים לא בקהילת חוקרי ההיסטוריה של המזרח התיכון בארץ ובעולם. עבודתו של כ"ץ, ששמה לה למטרה לשחזר את הנראטיב הפלסטיני והישראלי של אירועי

1948 בהמישה כפרים באזור הכרמל (ולבסוף צוצמצמה לדיון בשניים -- אם אל-זינאת וטנטורה) על רקע "התמונה הסוציאקונומית, תרבות, חברה, תעסוקה, הקונפליקט הלאומי, יחסים עם יהודים וכו'" (פרק ב') ושהיתה מבוססת בחלקה על מקורות ערביים בכתב ובעל-פה – לא יכלה להכתב באכסניה מתאימה יותר מאשר החוג להיסטוריה של המזרח התיכון. אכן, זוהי, לא החוג ללימודי א"י, המסגרת המתאימה גם לעבודות גמר על טבח האשורים בעיראק ועל יחסי הקופטים והמוסלמים במצרים (דוגמאותיו של פרופ. גלבר).

לאור הנאמר לעיל, נראה שאין פגם בשיקול החוג להפקיד את ההנחיה בידי פרופ. קייס פירו, להיפך. פרופ. פירו, השולט בשפה הערבית הספרותית ובדיאלקט המדובר באזור, עוסק (בין יתר מחקריו על ההיסטוריה הכלכלית, החברתית והפוליטית של סוריה ולבנון) ביחסי יהודים-ערבים בא"י ובמלחמת 1948 בשני ספריו:

A History of the Druzes, Leiden, New York, Koln:1992 (Chapter 3);

ובמיוחד ב:

The Druzes in the Jewish State: A Brief History, Leiden, Boston, Koln: E.J. Brill, 1999.

על מומחיותו בתחום התיאוריה של ההיסטוריוגרפיה בכלל ושל ההיסטוריה שבעל-פה בפרט אין עוררין בחוג והוא מופקד מזה זמן על הקורס "גישות חדשות במחקר ההיסטוריוגרפיה" המיועד לתלמידי המחקר.

האין ד"ר אילן פפה נמנה על "מורי האוניברסיטה העוסקים בתולדות המלחמה [מלחמת 1948]" שאחד מהם, לדעת פרופ. גלבר, היה ראוי להשתתף בהנחיה? להלן ספריו הדנים בהרחבה בנושא:

Britain and the Arab-Israeli Conflict 1948-1951 988;

The Making of the Arab-Israeli Conflict 1947-51, London: Tauris, 1994.

כ"ץ אכן מודה כי נעזר בו רבות. האם בכך הפך ד"ר פפה ל"מדריך בפועל"? ודאי שלא. ואם כן, כטענתו של פרופ. גלבר, האין בכך כדי לענות, למעשה, על דרישתו להנחיה משותפת?

ולבסוף, אשר ל"זילות" בה נהגו, כביכול, כותב העבודה והמעורבים בה כלפי מי שיכול להפגע ממנה (קרי: ותיקי חטיבת "אלכסנדרוני") -- די לעיין ב"שלמי התודה" בפתח עבודתו של כ"ץ כדי להוכיח עד כמה חסרת יסוד היא הטענה. שהרי מתקבל מהם רושם ברור על יחסי שיתוף הפעולה והכבוד ההדדי בין כ"ץ לבין מראויניו: "תודה נוספת, גדולה וחשובה מגיעה לידידי הניו (צבי בן משה), מנכ"ל עמותת חיילי "אלכסנדרוני", שפתח בפני את רשימות לוחמי החטיבה מ-1948 וצירף אותי באחת אל ה'משפחה' המעניינת והמיוחדת הזו. וכמובן, תודה והערכה רבה לכל אותם עשרות רבות (יותר מ-130 במספר) מראוינים, יהודים וערבים, אשר עדויותיהם מהוות יסוד מוסד לעבודה זו כולה ולייחוד אשר לה" ... (עמ' XIII-XII).

